

ДРАМАТУРГИЈА ИРОНИЈЕ МИЛАДИНА ШЕВАРЛИЋА

или

КАКО ЈЕ **ОПТИМИСТ** ПОБЕГАО ИЗ **ДУШЕВНЕ БОЛНИЦЕ** И У МОТЕЛУ **КОД ЗЛАТНОГ ВОЛА** ПОСТАО **ГОСПОДИН МИНИСТАР**, ТЕ ЗАКОРАЧИО У **НОВИ ЖИВОТ** ЈЕДНЕ ОБИЧНЕ **МАЛЕ СРПСКЕ КОМЕДИЈЕ**

Миладин Шеварлић, драматург, драмски писац, сценариста и есејиста, предаје суду јавности, читаоцима, гледаоцима и критици своју трећу књигу изабраних драма. Као и у свом целокупном списатељском опусу, тако и у овој књизи, он наново, убедљиво и консеквентно, кроз своје позоришне комаде доказује своју основну уметничку и филозофску потку (коју саопштава и у својим интервјуима) – да писац није само "мутава, надахнути медијум, што ирационално, из стомака, попут свилене бубе испреда драгоцено ткиво својих естетичких подухвата – већ писање сматра високим занатом чија строга правила опомињу на нужност тежње ка мајсторству, као рационалном овладавању тајни технологије, која, без обзира на промене израза што их време доноси, лежи у основи заната."

За Шеварлића је драма, нема сумње, она песничка форма која је најближа његовом биолошком, уметничком и социјалном идентитету, док је позориште одређени (утопијски, или постојећи) микрокосмос, што омогућује универзални, потпуни доживљај себе и света ко себе. Парадоксални (али, анатомски прецизан) спој апстрактног и конкретног, рационалног и ирационалног, мишљеног и живљеног. "Позориште је, укратко" – каже Шеварлић – "синтеза и мера, транспонована дијалектичка алхемија живота, утопијски простор у коме се, можда, најбоље можемо приближити античком идеалу *калокагатије*."

С тога Шеварлић у својим комадима, па, разуме се и у овој трећој књизи својих изабраних дела, без икаквих комплекса или фрустрација (допадало се то некоме или не), врши храбру драматуршку вивисекцију културног и моралног интегритета српског друштва. На жалост, резултати такве "драматуршке операције" с којима нас аутор суочава, у најмању руку јесу непријатни. Јер, показује се да култура нашег свакидашњег живота поприма "тенденцију варваризације", која се по правилу јавља када се, као мехур од сапунице, распрсне дотадањи морални темељ друштва. "Када се изгуби вера у општи поредак ствари и његову извесну, трансцедентност" – вели Шеварлић – "или, ако хоћете, његову идеалну пројекцију, позорница људског живота претвара се у арену вулгарне борбе за голи опстанак."

Написана пре више од тридесет година, драма **"Оптимист"**, Миладина Шеварлића, уводи нас на препознатљив и очекивани начин у омиљени ауторов драматуршки проседе: у типичну српску грађанску породицу, увек у стању изненађења, шока, или , још горе, потпуне апатије и обезглављености пред изазовима, увек неког "новог друштвеног и политичког тренутка" који управо наступа. Такав је случај и са протагонистима овог комада: са заборављеним и разочараним професором историје, Миодрагом, и даље загладаног у утопијске идеале из '45-е, као и његовом супругом, Светланом, чије су чак и обичне животне амбиције, углавном, остале неостварене и утонуле у готово аутистичан однос њеног мужа са стварношћу коју не разуме. Наравно, Шеварлић уз своје јунаке-губитнике, увек има и оне друге, који служе, с једне стране, да би осликали сву аморалност и трулеж савременог друштва, а са друге, да још јасније и прецизније драматуршки подвуку очај ових првих. Такви су Воја и Радомир, професорови другови из гимназије (доба гимназијских дана је очигледно дало снажан печат Шеварлићевом стваралаштву!), један функционер, а други писац – али, подједнако "привржених" посткомунистичкој идеји бескомпромисног хедонизма и комформизма, заснованог на функционерским привилегијама онога времена. На привилегијама "дипломатских могућности" доношења, по симболичним ценама, иначе скупог вискија и скупог парфема које су, мора се зарад истине рећи – биле бенигна ситна задовољства у поређењу са неким нашим данашњим "политичким главоњама" и тајкунима, удружених у "заједничком злочиначком подухвату" пљачкања Србије до голе коже!

Али, како с правом рече Његош, да "свако време носи своје бреме", тако се и онда чинило да од горег нема горе, те да су функционер Воја (како га Шеварлић осликава), бахат и примитиван моћник, те његов лични циркузант, писац Радомир, фрустриран и склон корупцији "на ситно" (с повременим пролазним "флешевима" буђења савести) – слика и прилика српског друштва у кривом огледалу из '77-е године. И стога је наш друштвени проблем тим већи што се то "криво огледало", до наших дана, није исправило – или, још горе, огледалу никада ништа и није недостајало: криви су били и остали, заправо, како онда, тако и сада, типични представници "друштвених и политичких структура" у Србији. А квалитет и вештина писаца, као што је Шеварлић, и јесте у томе да антиципирају време које долази.

У то (али, дакле, и у ово) време, ондашње (дакле, и овдашње) љуте трке за високим политичким положајима који доносе угодан живот и мало одговорности, у тај, свакако ризичан "бермудски троугао" расподеле власти, моћи и новца, покушава да у својој крхкој "робинзонској лађици" уплови и професор Радовановић. У настојању да на силу, некако-било како, зарад

личних и породичних интереса, свари ту "кашу" општег распада моралних друштвених вредности и да се, хватајући последњи воз на путу ка "светлој будућности" индивидуалног бешчашћа и колективних квазикомунистичких баханалија "зарад општег добра", Шеварлићев протагониста почиње да лаже, како самога себе, тако и своју жену. Наравно, она то прихвата, попут наслова познатог Кјубриковог филма, "широм затворених очију"! Разуме се, тако је лакше за обоје: она ће сутрадан свој живот наставити пуна наде да ће им се живот уз Војину помоћ променити на "радикално боље" – док он, професор историје, кога та "учитељица живота", по свему судећи, није научила како да живи у баналној и прагматичној стварности, прихвата илузију своје супруге, јер, на крају крајева, тако ће обоје, можда лакше и брже, успети да утону у сан. У сан, као у својеврсну еутаназију за оне којима је јава исувише непријатна.

Као да је Шеварлићева 'драматургија ироније' можда и почела с овим комадом.

"Душевна болница" Миладина Шеварлића, написана, из ове временске дистанце сада далеке 1983. године, а смештена, у драматуршком смислу, у "ванвременски простор" јединственог амбијента, разуме се, дешава се и тада, али и сада. Јер, универзална вредност Шеварлићеве комике у овом комаду, као и у сваком добром драмском штиву, лако прелази временске баријере и у здравој, готово интимној комуникацији са данашњим читаоцем, заправо, само наставља драмски дијалог из "онога времена."

Зашто? Одговор је једноставан и универзалан. Разлика између душевног лудила и душевног здравља не дефинише се, наиме, у степеновању истог међу такозваним пацијентима одређене установе за лечење менталних болести. Напротив, она постоји – и једино тако постоји – само у степеновању прихватања лудила између "пацијената" и њихових "лекара". А, тако јесте, поготову у земљи Србији и у њеном (како га је једном неко назвао) "лудом народу", где често (или готово увек), у глобалним историјским процесима "пацијенти" и њихови "лекари", заправо, имају здравствене картоне у једној истој, јединственој "мегадушевној болници Балкана"!

Ако су Шекспир, Његош или Јован Дучић, о свом или о народу уопште, говорили као о "неукој светини, стоци или пучини једној грдној" – зашто би и да ли би Шеварлић у својој **"Душевној болници"** пожелео да устврди нешто супротно томе, а да, при том, у то "супротно" није ни мало убеђен? Наравно, не. Напротив, он таквом, напред поменутом приступу менталном и интелектуалном просеку могућности трезвеног промишљања "широких народних маса", а све у складу са својом иманентном

драматургијом ироније, даје свој још већи допринос. Шеварлић своју **"Душевну болницу"** (читај: Србију) и њене "пацијенте" (читај: грађане Србије), смешта – у штале! Некадашње кнежевске, или садашње "демократске", али, ипак – штале!

Да ли је то бласфемија? Наравно - не! То је само очајнички вапај писца (а сви су писци очајници) да свом народу помогне у тражењу сопственог идентитета, да покуша на све начине како би свој народ (па, разуме се и себе, као припадника тог истог народа) уздигао изнад слике о сопственој инфериорности, коју му ондашњи или овдашњи "лекари" нуде.

Јер, оно што Шеварлић у својој **"Душевној болници"** настоји да нам саопшти јесте, заправо, општа истина о томе да се душевне болести не лече тако што пацијенти уз помоћ "успешне терапије" схвате да су излечени. Не. Они, наиме, постају излечени тек кад прихвате просту чињеницу да су и њихови терапеути "луди" колико и они. Или, што је чешћи случај, још луђи.

Године 1992., почетком лета, сусрећем се са премијером Шеварлићевог водвиља **"Код златног вола"**, замислите где: у Српској драми Покрајинског народног позоришта у Приштини. Тај сусрет за мене има и личну ноту, јер сам пар месеци пре тога, одлуком ондашњег министра културе у Влади Србије, г. Миодрага Ђукића, постављен за директора. Наравно, тада је то било сасвим друго време, "тоталитарно и недемократско", у коме су у Приштини пристојно живели Срби (а Шиптари још боље!). Истина, у сали није било столица, јер је, заправо, позориште било у фази започете (и, на жалост, замрзнуте) реконструкције. Но, ја нисам хтео да чекам, а Шеварлићев комад ми се допао, како својим општим драматуршким квалитетима, тако и извесном наменом коју сам му одредио. Јер, управо је зрела комедија, водвиљ пун вештих обрта и неочекиваних ситуација, писан у најбољем фејдоовском маниру, био нешто чега се публика (наравно, будимо искрени: готово само српска), дефинитивно ужелела. Испоставило се да смо Шеварлић и ја били праву. За премијеру (као и за све потоње репризе) столице на склапање и расклапање су биле довожене из оближњег спортског центра "Боро и Рамиз", затим враћане, па опет довожене... све док пар месеци касније из Министарства културе Србије нису стигла средства за куповину и монтажу 400 правих позоришних фотеља. Комад **"Код златног вола"** био је одлично примљен, игран пуно пута, а гостовао је и на другим сценама у Покрајини. Данас (а овај текст завршавам средином марта 2008.), након осам година "демократске власти" у Србији, те фотеље су оно једино што је остало од српског присуства у том позоришту, па и у самој Приштини. Ваљда су биле довољно добре и за шиптарске задњице?

Да ли је ова дигресија заиста само још једна горка, лична рефлексивна на све што нам се догодило, или је, ипак, и она део драматуршке анализе Шеварлићевог **"Златног вола"**, у коме је, као и у свим његовим комадима, често антиципирана судбина српског народа, као последица неусклађености српског менталитета са "глобалним светским процесима"?

А да се комад **"Код златног вола"** наставља на **"Душевну болницу"** – око тога нема никакве сумње. У центру водвиљског заплета су опет политичар(и), свита која га прати, његове сујете, неодмерености, често бахатости, а, надасве, надобудна процена о самоме себи као "мерилу свих ствари". Дабоме, да би водвиљ био водвиљ (и то, као што је најбоље, по Фејдоу), потребан је љубавни троугао, или, можда, вишеугао – и, надасве, скривито (али, као што ће се касније испоставити, веома "прометно") место за одвијање брачних, ванбрачних и предбрачних љубавних радњи.

"Галерија ликова", како би се некада казало, у комаду Миладина Шеварлића протеже се у не тако широком, али зато ефектно осликаном, драматуршки изузетно прецизном типском дијапазону. Што ће рећи, од главног лика, дакле, народног посланика Јефрема Сокића – Џуџе, његове жене Дане, затим Џуџине љубавнице, преводилице Јасмине, бившег члана "женског покрета", па Даниног љубавника (а који, такође има љубавну, истина климаву везу са Јасмином), Бранка Ружичића, интелектуалца, пацифисте и ратника (све заједно!). На крају, овај списак завршава бизнисмен Џони Ристића, који из овог, претходно описаног "породично-швалерског врзиног кола", веровали или не, излази као она, ј... страна.

Наравно, сама прича која се, као и већина дела у овој књизи, поносно ослања на нашу комедиографску традицију Стерије и Нушића, користећи водвиљску форму са, на плану нарације, доминантном љубавном глазуrom, заправо – а сасвим очекивано од Шеварлића – јесте иронично-циничан осврт на ондашњу (а, изгледа, и на нашу садашњу и вечну) "политичку ситуацију"! Јер, очигледно, у земљи Србији не постоји раздобље у коме се не дешава ништа важно, или чак досадно. Напротив, увек је на дневном реду "историјска ситуација" када су у питању "преломни" политички тренуци у којима политичари, зарад спаса широких народних маса морају да доносе "судбоносне" политичке одлуке. Мисле ли они заиста толико добро о себи, или се само праве да било шта мисле, или, можда, тиме једино заваривају сами себе, не би ли закамouflирали испразност својих живота – за Шеварлића није најбитније питање. Он, напосто, у свом комаду са метафоричким насловом **"Код златног вола"** (јер, комад би се могао звати и "Код Златног Телета"!), немилосрдно "шиба" својим пером по гротескним, на моменте чак наказним презентацијама нарави главних јунака. Оних, који своје поданике посматрају, ако не као "волове", а онда, дефинитивно – као састојке за телећу чорбу!

Ево, нас, након изласка из кафане **"Код златног вола"**, као што је логично у Србији, код **"Господина министра"**, али не у његовом кабинету, уз чашицу вискија и са причом о Новом светском поретку, већ у малој српској провинцији, која тог поменутог господина министра очекује са више наде и ентузијазма, него што Бекет дочекује свог Годоа. Но, ова паралела са Бекетом је више артистичке него суштинске природе. Јер, а у томе нема никакве сумње, праотац овакве сатиричне комедије Миладина Шеварлића јесте, наравно, наш Бранислав Нушић. Можда ова комедија и јесте, како је то данас модерно рећи, "омаж" Нушићу и то аутору може само да служи на част. Било како било, асоцијације су неминовне, а тематика, иако позната, увек веома фатална у свим историјским збивањима: да ли је "наше мало мисто" слика и прилика, одраз глобалног савременог света, или је тај велики свет, у суштини, само једна провинција подигнута на планетарни ниво?

Наравно, Шеварлић зна да је овакво питање реторичко, те се он и не труди да на њега одговори. Он само руком вештог драматичара осликава (попут Фелинија на филму) оно што ту "провинцију" или тај "свет" твори, бавећи се, превасходно, такозваним представницима државне и световне власти. Дакле: председником општине, шефом полиције, командантом војске, игуманом манастира – али, да би ствар била актуелна, појављује се и представник опозиције (кога аутор с посебним задовољством иронично осликава) – као и министар који се неће појавити (Годо, или Гогољев "Ревизор", свеједно). У таквом напетом ишчекивању важне личности (уз то и родом из дотичног места), малограђанска љуштура српске паланке (како би се у тенису казало, "под притиском") почиње да показује све своје слабе тачке, откривају, заправо, своје болесно језгро. А све то у сценографији и костимографији појаве вишепартијског система, као предуслову (блентаве језичке кованице данашњих политичких волунтариста) – "демократизације" политичког живота у Србији!?

Богу хвала, Миладин Шеварлић се у **"Господину министру"**, нештедимице користећи своју вештину драматургије ироније, бескрајно подсмева. А, шта би друго и могао? Јер, ако је неко и заборавио (а Шеварлић није), с појавом "демократије" у Срба и прекидом са "мрачном прошлошћу и канцама једноумља" – барем, када је реч о нашем менталитету, све се толико радикално и дефинитивно променило – да се није променило баш ништа! И даље су, као и у време Нушића, његовог "Сумњивога лица" или "Госпође министарке", на окупу сви "авети прошлости" (а, бојим се и будућности): болесне амбиције, злоупотребе политичке моћи, бескрупулозна доминација личних интереса над општим, каријеризам, лоповлук, јавашлук... А, да је којим случајем комад написан наших дана, дакле, крајем прве деценије толико очекиваног 21. века, овом списку се, наравно, ништа не би могло одузети, већ само додати и најновија

доза српске "криминалне актуелности": грађевинска мафија, царинска мафија, универзитетска мафија, фудбалска мафија, мафија над мафијама... !

Је ли ико у Србији обавештен да је мафија, чак и на Сицилији, изгубила првостепени значај и да се одавно инкорпорирала у најнапредније демократске поре европског и светског политичког система?

Ето, томе се Шеварлић с несумњивим успехом подсмева, али (а то је најважније), својом драматургијом ироније, он се у својим комадима, па и у **"Господину министру"** – томе дефинитивно и супротставља! Јер, када се на крају комада сазна да господин министар неће доћи, да је "зглајзнуо" с положаја, а да ће локални органи "државне и световне власти" наставити да кркају прасетину спремљену у министрову част, уз вино и друштво одређених жена "либералних морално-политичких опредељења" – то није бласфемија. Напротив, тим својим драматуршким акцентом на крају, или како би се у позоришном жаргону казало, "шлусом" – Шеварлић пита, како себе тако и све нас: јесмо ли се сви ми данас у Србију довели некаквим "Нушићевским времепловом", или, једноставно, из тог времеплова никада нисмо ни излазили?

Има ли веће ироније од оне да, када у земљама које се налазе у такозваном периоду транзиције, а Србија је дубоко заглибљена у њему, испред узвишеног и богоумилног појма "живот", ставите префикс: нови? А, поготову када писац, под окриље тог термина (који "много говори, а ништа не казује) "спакује" своју омиљену тему о распаду грађанског друштва, упоредо с тим и грађанске породице и грађанског морала, а још упоредније, о добитницима и губитницима тог распада. Па, било да је реч о демонтажи и деструкцији друштва као последице доласка комуниста на власт '45-е, грађанског рата на просторима бивше СФРЈ – или, о распаду грађанског система међуљудских, политичких и социјалних односа, као последице већ поменуте транзиције. Разуме се, Шеварлић неће пропустити прилику да у **"Новом животу"**, када је већ ушао у такву својеврсну "форензичну лабораторију", хладнокрвно и радикално, дубоко али прецизно – не обави ваљано ову драматуршку обдукцију нашег садашњег "друштвено-политичког тренутка", који, на жалост, не само да није тренутак, него се крај наше данашње агоније готово и не назире.

Међутим, како и Хамлет у истоименој Шекспировој драми, у једном тренутку вели свом најбољем пријатељу Хорацију: "Ништа није ни добро, ни лоше, него га таквим чини само наше уверење...", тако и Шеварлић у свом комаду, као врсни драматичар, не поставља одмах тезу о српском канцеру типа "мафија-политика-тајкуни" са метастазама у свим порема српског националног бића, већ, заправо, само опрезно испитује. Испитује, да ли је

заиста све толико лоше и безизгледно за тзв. "губитнике транзиције", а толико добро са непресушним изворима за задовољење похлепе и среброљубља "добитника транзиције" – или је, заиста, само у питању "наше уверење", угао гледања, једноставно, ракурс... ?

Драматуршка потка за **"Нови живот"** често је коришћена у драмској литератури: реч је о сусрету старих школских другова, о сусрету једне генерације. У нашем случају, о сусрету тридесет година након матуре, када некадашњи ђаци, а сада увелико одрасли људи, почињу да подвлаче црту испод својих досадашњих живота. Наравно, за њих ни мало пријатан посао, али, захвалан за писца који, користећи се техником "драме истине", сукобљава своје јунаке на плану етичких различитости, али и разлика у менталитету и схватању живота, као смисла у континуитету, или, само као бесмисла вулгарне, свакодневне прагматичности. За протагонисте такозваних губитника и добитника транзиције, Шеварлић на челу тих двеју колона именује Бориса, уметника и Милана, директора фабрике пред стечајем – а на другој страни, тајкуна Стојана и шефа полиције, Сашу. Остали ликови који их прате налазе се, једноставно, ту негде по средини, са присутном дозом амбиваленције или само очаја, и они веома доприносе примарном колоритету Шеварлићеве драме, са, на жалост, изразито сивим тоновима наше "транзиционе пропасти". Јер, тај колоплет бесомучне пљачке друштвене имовине (дакле, џепова сваког од нас), криминала, уцена, дроге, демагогије, врхунске покварености водећих политичара, бескомпромисне спремности на жртвовање народа у целини зарад чувања сопствене фотеле, тоталне контроле и неутралисања сваког критичког промишљања појединца, а под паролом "демократске Србије" – збиља је толико мучна слика наше свакодневне "бљувотине" коју називамо српска друштвено-политичка реалност – да чак и сам писац на моменте ублажава своју омиљену драматургију ироније, не би ли смирио мучнину у желуцу.

На жалост, лек за ово што нам се дешава у нашем најновијем **"Новом животу"**, још није пронађен и, бојим се, да ће оно бити веома болесно, чак и много година након проналаска лека за СИДУ. Да ли нам је то судбину коју нам је неко наменио, "теорија завере" у овом или оном виду, или је ми намењујемо сами себи, не знам. Мислим да Шеварлић више нагиње оном другом објашњењу, мада, при том, нипошто не негира и онај први фактор, с којим су се "петookтобарски револуционари", све до насилног отимање Косова и Метохије од стране њихових спонзора, тако здушно спрдали!

Шеварлић, заправо, у свом **"Новом животу"**, само испуњава обавезу коју сваки искусан, озбиљан и и вешт писац има према свом народу и држави у којој живи. Он критикује и указује на дубину понора у који срљамо, следећи већ осам година једну дефинитивно промашену политику тоталне сервилности према Западу, а што је још горе, политику "увоза" са њихових мегадепонија свих врста етичког, естетичког и социјалног отпада, да би га после продавали себи самима, као врхунску тековину западне демократије!?

Или, по Шекспиру: "Остало је ћутање."

Односно, остало *би* ћутање, да на крају не следи и Шеварлићев најновији комад: комедија са наглашеним елементима водвиља, а под, разуме се, ироничним називом : **"Мала српска комедија"**, написана крајем 2007. године. Колико је она "мала" или "велика" то је, наравно, само реторичко питање, јер је већ на прво читање јасно да је Шеварлић, како већ то он обично и чини, прецизно и зналачки скројио комедографско штиво, које тачно осликава нашу актуелну друштвено-политичку ситуацију, са типизираним ликовима што чине пршљенове њеног озбиљно атрофираног кичменог стуба – а који се никако и не могу другачије драматуршки представити, но са јаком примесом ироније до сарказма!

Јер, као на неком од многих српских "гран гињолских" вашара, сви ликови нашег менталног, духовног и националног склопа, уредно су поређани на просценијуму вашарске шатре, где их онда посетиоци гађају крпених лоптама, не би ли тако добили неку од награда, од безначајног привеска за кључеве до флаше вињака најјефтиније сорте. Шеварлић их својим драматуршким пером, наравно, погађа, помажући и нама у тој стрељачкој активности. С тога, ми лако препознајемо у ликовима из **"Мале српске комедије"** (разуме се, у различитим валерима) и све оне друге који су им претходили с почетка ове књиге: Вукобрата Ранђеловића, политичара и тајкуна, његову садо-мазо стрпљиву жену Бојану, сина Зорана, модерног младића склоног глуварењу; Саву, трбатог нушићевског председника општине, његову наоко верну (а, заправо, и не баш претерано верну) жену Милку; разуме се, препознајемо и генералног партијског секретара Мишка, као српског ревизора који долази да од својих тајкуна покупи "рекете" за потребе партије; млада и заводљива (веома амбициозна, то јест, спонзоруша) Верица, лик је који се код Шеварлића готово подразумева; најзад, "дворску" а заправо паланачку свиту допуњује и обавезан кафански декор, са локалним фоторепортером, новинаром и келнером, који као да су наштампани на масним и од дуванског дима пожутелим и очађавелим кафанским тапетима!

И тако се тематска, идејна и драматарушка корона у овој, трећој по реду књизи изабраних драма Миладина Шеварлића саставља. Отпочета **"Оптимистом"** Миодраг Радовановићем, професором историје, који "широм затворених очију" хвата последњи воз на путу кроз аморалну, корумпирану постреволуционарну Србију, не би ли за себе и своју породицу одломио макар и парченце тог колача, иначе резервисаног за комунистичку елиту – наставља се кроз лагуме и штале **"Душевне болнице"**, у којима у "Аугијевим шталама", без наде у долазак Херакла, чами српски народ очекујући, ако не излечење, а оно, барем, еутаназију од својих омиљених, идеолошки беспрекорно обучених хирурга (по принципу: операција успела, пацијент умро!) . Затим, "оптимистичка одисеја" сели се, а где другде, но у мотел **"Код златног вола"** (случајна или намерна рефлексивна на библијско "Златно теле"), у коме се, поред опште швалерације од стране привилегованих носилаца друштвеног прогреса, дешавају и сладострасне баханалије базиране на тековинама, не тако давног "догађања народа". За то време, или управо паралелно са таквим временом, наша паланка, као слика и прилика нашег свеобухватног националног корпуса, жељно, поданички и сервилније од турских поданика ишчекује свог пашу, свог **"Господина министра"**, који ће се, нема сумње, појавити као њихов спасилац – али, засигурно, најмање један минута након Годоа!). И, онда, шта друго преостаје нашем **"Оптимисти"** но да се са свима нама, и добитницима и губитницима транзиције, нађе у **"Новом животу"**, који је "нов" само по томе што се, иако суштински уопште не разликује од оног старог српског вишевековног тумарања по беспућима потраге за сопственим идентитетом, овога пута, нас жалост или на срећу, дефинитивно завршава рампом. А, шта се иза те рампе налази, да ли **"Мала српска комедија"**, или "мала српска трагедија", по Миладину Шеварлићу и његовом специфичном драматуршком, уметничком и списатељском проседеу, готово и да је свеједно.

Јер, иронија важи универзално и вечито. Она нас дочекује на улазу у овај свет, прати нас све време док смо у њему, као веран и поуздан пријатељ што нам помаже да игноришемо непобитну чињеницу бесмислености нашег постојање, да би нас на крају, као што је ред и обичај, мирно и достојанствено испратила тамо одакле смо и дошли. А, понекад, као што је и случај са Шеварлићевим комадима сабраним у овој књизи, она постаје и основни драматуршки принцип.

Њојзи хвала.

Александар Ђаја